

»NARSAQ – saligt er det folk, der kender Frydesangen«

Af Rie Oldenburg

Foto: Finn Larsen

»NARSAQ – saligt er det folk, der kender Frydesangen« er titlen på et fotografisk portræt af den lille Sydgrønlandske kommune Narsaq.

Det er blevet til i samarbejde mellem Narsaq museum og fotograf Finn Larsen fra Randers og er resultatet af et større samtidsdokumentarisk projekt, der foreløbig har resulteret i tre (ens) vandrestillinger. Disse er i november-december 1992 vist på Nationalmuseet i København og på Åbenrå gymnasium. I 1993 vises de på Køge museum (5.1.-1.3.) og Esbjerg kulturhistorisk museum (12.1.-21.2.) og fortsætter herefter bl.a. til Danmarks Fotomuseum, Herning (7.4.-31.5.), til Fåborg museum og til Holstebro museum. Efter forevisningen i Danmark vandrer udstillingerne videre til Norden og Europa. I Grønland havde udstillingen premiere i Narsaq i december 1992. I foråret 1993 turnerer den i Sydøstgrønland og kommer til august-september til Nuuk. Udstillingerne vises uden billedtekster for ikke at distrahere oplevelsen af motiverne. I stedet er udgivet et teksthæfte, der kort fortæller om kommunens fortid og nutid.

Tankerne bag projektet

Titlen »Saligt er det folk, der kender Frydesangen« skal antyde projektets tema. Det er et citat fra Salmernes Bog og findes som skriftsted i kirken i Igali-ko. Det fortælles her, at for folk, der kan hvile i sig selv i samvær med andre og naturen, kan Grønland være den bedste af alle verdener, men også at det kan være svært for dem, der ikke magter det.

Hovedvægten i projektet og dermed i udstillingerne er således lagt på det etnologiske: At vise mennesker i deres miljø og omgivelser, som mennesker har præget. Hermed er resultatet også blevet et andet Grønlandsbillede end det, man sædvanligvis ser, og samtidig et opgør med myter og fordomme om virkelighedens Grønland. Det væsentligste har været at vise et levende sam-

Rie Oldenburg, født 1959, historiker og etnolog. Siden 1990 museumsleder i Narsaq. Tidligere ansat som student på Nationalmuseet i København – især middelalderafdelingen, samt Skov- & Naturstyrelsen, Kulturhistorisk kontor, marineafdeling.

fund: Fåreholdere til hest og småfiskeren ved langlinetrækket, fodboldspillerne, skoleelever og pensionisten, der sidder udendørs – uanset vejret. Ham med den flotte have, og hende, der lige er blevet student. Det stolte brandkorps i uniform, og det ældre ægtepar i deres maleriprydede stue. Og mange flere. Altså ikke fangeren i kajak og isbjørnejægeren med hundeslæde, men et sted med glasfiberjoller, snescootere og nylondynejakker, hvor EDB-maskiner og telefaxer er lige så naturlige i hverdagen som alle andre steder.

Ved således at sætte virkelighedens samfund i centrum bliver projektet automatisk også en korrektion til det billede af Grønland, man oftest møder i udlandet. Et billede, der desværre tit understøttes af det informationsmateriale, som også udsendes fra Grønland. Her ses landet tit repræsenteret med smukke naturbilleder uden mennesker, og hvis de forekommer, da oftest reduceret til pittoresk staffage ved romantiske stereotyper og livsformer fra før industrialiseringen.

Samtidig fokuseres der i den danske presse gerne på Grønlands problemer med arbejdsløshed og alkoholisme. Narsaq har i denne forbindelse især et dårligt rygte på grund af de mange drab, der fandt sted her for et par år siden. Derfor er det blevet lidt af en mærkesag med projektet at vise et arbejdsomt og ædrueligt samfund med selvsikre, stærke og seje mennesker. At vise, at selv om virkelighedens Grønland kun har lidt med mytterne at gøre, bliver det ikke derved mindre interessant. Ikke som et skønmaleri, men for at give et

sandere billede af menneskene i deres land.

Projektets forløb

Fotooptagelserne begyndte i august-september 1991, hvor fotograf Finn Larsen for første gang kom til Narsaq. Der var oprindeligt planlagt to besøg, men det blev meget hurtigt klart, det var væsentligt i så vid udstrækning som muligt at dække variationerne i årets gang. Det blev således i alt til fem besøg fordelt over 1991-92, hver på to til tre uger. Besøgene blev delt mellem Narsaq by og bygderne, således at alle steder blev fotograferet på de forskellige årstider, og de vigtigste sæsonbegivenheder dokumenteret.

Det var på forhånd bestemt, at følgende emner skulle dækkes: Erhverv: Sæl: fangst, salg på brædtet, kød; torsk-, reje- og hvalfangst: trawler- og jollefiskeri; fåreavl; fabrikken: fisk/rejebehandling og slagtning. Havearbejde. Arbejde på havnen: transport, gods og passagerer. Kirken: bryllup og barnedåb. Levnedsmiddelskolen INUILI. Administration og service. Teknik og energiforsyning. Sundhedsvæsen. Politik og brandvæsen. Privatliv: Boligindretning og fritidsaktiviteter. Fest og kaffemik. Enkeltportrætter, voksne og børn. Nogle af årets begivenheder: 1.-majoptog og tændingen af byens juletræ. Det lykkedes stort set at få optagelser af det hele. Det glippede dog med hvalen, kvøten var der, men vejret drillede!

Der er benyttet en professionel fotograf for at sikre helhed og kvalitet i optagelserne, og når det blev Finn Larsen fra Randers, er det ingen tilfældighed.

Fanger Ignatius Dahl, Narsaq. Foto: Finn Larsen.

Han har tidligere lavet portrætter af hele lokalsamfund og miljøer, og kan gøre det med en fin forståelse for det miljø, han arbejder i. Samtidig er han som udefrakommende neutral i lokalsamfundet, og har derfor kunnet komme vidt omkring, både geografisk og socialt.

Projektets finansiering

Et projekt af dette omfang har ikke kunnet finansieres indenfor et lille museum som Narsaqs økonomiske rammer, men

er blevet til ved bidrag fra en lang række fonde, institutioner og private erhvervsdrivende. Det er ikke muligt at nævne alle her, men det skal fremhæves at projektet er blevet støttet meget bredt i Narsaq kommune: Levnedsmiddelskolen INUILI; NUKISSIORFIIT/Grønlands Energiforsyning; EBB – Eli's blå butik; Eskimo Pels; Narsaq Auto & VVS; »koordineringsgruppen for turisme i Narsaq kommune«; og Narsarsuaq lufthavnsvæsen er således blandt bidragyderne. Ligeledes har Narsaq kommu-

nes befolkning, udover at tage meget åbent imod Finn Larsen, undervejs også i stor udstrækning hjulpet til med husly, mad og transport.

Fortsættelse og fremtid

Vandreudstillingerne består af 65 billeder. Disse er med hård hånd og blødende hjerte udvalgt mellem mindst 300, der også burde være udstillet, udvalgt i et materiale på flere tusinde billeder. Hele materialet foreligger i kontaktaftryk og negativerne vil overgå til Narsaq museum.

Det er dog Finn Larsens og mit håb senere at kunne publicere mere, ved bogudgivelse og evt. ved videoproduktion. Materialet og ildhuen er der, kun pengene mangler endnu. Men vi fortsætter ufortrødent og lader gerne høre fra os igen!

Kort om Narsaq kommune

Natur

Narsaq kommune ligger på 61. breddegrad på højde med Sydnorge. Kommunen dækker et areal på 8500 km², hvoraf 3000 km² er isfrit land. Området er om sommeren grønt og frodigt, men vejret er stærkt svingende og ofte voldsomt, især de kraftige, varme og tørre »Sydostvinde«. Havebrug er udbredt. Der dyrkes blomster og grøntsager på friland og i drivhus, både de traditionelle kartofler, rabarber og majroer, og mere eksotiske sager som broccoli, jordbær, salat.

Enkelte holder høns til eget forbrug, medens koholdet ophørte i begyndelsen af 1960'erne.

Befolkningen

I kommunen bor omkring 2200 mennesker (juni 1992) fordelt på byen Narsaq (1828) og bygderne Narsarsuaq (171), Qassiarsuk (124) og Igaliku (58). Herudover enkelte fåreholdersteder, der især drives som familiebrug.

Erhverv

Det bærende erhverv er fiskeriet med tilhørende fiskeindustri. I kommunen er ca. 50 fiskere, hvoraf halvdelen er småjollefiskere. »Royal Greenland«-fabrikken beskæftiger op til 200 personer afhængig af sæsonen. Den forarbejder både fisk og rejer og omstilles i efteråret til lamme- og rensdyrslakteri. I bygderne er hovederhvervet fåreavl. 47 personer er beskæftiget med fårehold, suppleret med ekstra medhjælp i perioder. Fårebestanden består af i alt ca. 20.000 moderfår, der hvert år får et til to lam, som slagtes.

»Eskimo Pels aps af 1992« beskæftiger op til 15 personer. Efter at have været den ældste privatejede skindsystue er den nu omdannet til et anpartsselskab med kommunal og privat deltagelse.

Ca. halvdelen af byens beskæftigede arbejder indenfor administration, service og uddannelse.

Arbejdsløsheden er dog stor og der arbejdes ihærdigt på igangsættelse af projekter til gavn for beskæftigelsen ved kommerciel udnyttelse af naturlige ressourcer som kildevand, is eller mineraler.

Boligforhold

I kommunen findes 775 boliger (1988) fordel med 685 i Narsaq og 70 i bygder og fåreholdersteder. Omkring 10% af kommunens indbyggere er boligsøgende.

I Narsaq er omkring 1/5 af boligerne lejeboliger placeret i etagehuse, de øvrige helt privatejede eller lejede række eller enkelt/dobbelthuse. Huslejerne varierer meget efter boligtype. Lejligheder på omkring 80 m² koster op til kr. 4.176 pr. måned, medens den laveste husleje er kr. 96 pr. måned for en lejlighed på 30 m². Der kan dog udbetales boligsikring og husstande med børn modtager børnetilskud på 10% af bruttohuslejen pr. barn under 18 år.

Der er stor forskel på husenes alder: I Narsaq er det bebyggelsen fra 1960'erne der dominerer, medens halvdelen af boligmassen i bygderne er opført før 1960.

Boligindretningen varierer efter beboernes indtægt. Et gennemgående træk er, at man i stuen har mindst sofa og bord, samt reol, hvorpå TV'et står. Om muligt spiseborde og stole. Mindre pyngete genstande, nips og potteplanter findes tit i større mængde i stuerne.

Elforsyningen sker fra lokale elværker. Vandforsyningen sker i Narsaq med vand fra oplandet og fra et vandreservoir til vandtårn. Over halvdelen af byens husstande har helårsvand, resten sommervand. Sidstnævnte må benytte tørklosetter. I Qassiarsuk er der vandværk og flere tapsteder. I Igaliku får man sit vand fra den kilde, som også nordboerne benyttede. Den er nu lagt i rør. I Narsarsuaq har man helårsvand.

Narsaq har et brandvæsen med 22 fri-

villige brandfolk. De rykker ud ved brand, redningsaktioner, eftersøgninger og forureningsuheld. I bygderne findes ligeledes sprøjter og i Narsarsuaq er brandberedskabet en del af lufthavnens drift.

Politi

Politistationen har fem faste betjente, suppleret med reservebetjente fredag-lørdag. I Igaliku og Qassiarsuk varetager en kommunefoged det daglige politiarbejde; i Narsarsuaq er stationen besat i sommermånederne, om vinteren ved reservebetjente. Der aflægges ugentligt besøg fra Narsaq-stationen.

Social- og sundhedsvæsen

Det nuværende sygehus i Narsaq blev bygget i 1972. Det har 14 sengepladser og egen operationsstue. I alt er ansat 26 personer, herunder to læger og en jordemoder. En gang månedligt besøges bygderne, der i det daglige betjenes af en fast sundhedsmedhjælper eller sygeplejerske. Tandplejen varetages af tandklinikken, som også betjener bygderne.

I Narsaq er én vuggestue med plads til 56 børn; to børnehaver – én privat med 20 pladser og én kommunal med 60 hel-dagspladser – samt et antal private dagplejemødre. Prisen for at have et barn i kommunal pleje afhænger af forældrenes indtægt, men varierer mellem kr. 172,- og kr. 1034,- pr. måned.

Uddannelse

Kommunen har i alt 315 skolesøgende børn, i 1992 fordelt således: Narsaq 276 elever; Narsarsuaq 15; Qassiarsuk 18 og Igaliku 6. I Narsaq undervises 1-12 sko-

Havnen ved »Kajaknæsset« i Narsaq, februar 1992. Denne er én af tre havne i byen. Den bruges af jollefangere – og fiskere. Den grønne bygning midt i billedet er deres værksted med lokale til agning og opholdsrum. De små skure på begge sider heraf tilhører ligeledes jolleejerne. I baggrunden det store Qaqarsuaq-fjeld yderst til højre og til venstre Narsap Illua – »Dyrnæs-dalen« – med det høje Ilimaasaq-fjeld, og nedenfor dette det uranholdige Kvanefjeld. Foto: Finn Larsen.

leår, i bygdeskolerne på de obligatoriske 8 klassetrin. I færeholderområderne kan børnene undervises hjemme de første tre skoleår. Herefter flytter de til skolehjemmet i Qassiarsuk og efter 9. klasse evt. skolen i Narsaq, hvortil er knyttet et kollegium.

Den erhvervsfaglige grunduddannelse gives på den lokale STI-skole. Videregående faguddannelse erhverves på fagskoler, hvoraf en ligger i Narsaq, nemlig levnedsmiddelskolen INUILL. Boglig videreuddannelse erhverves på gymnasier og handelsskoler, de nærmeste i Qaqortoq.

Kultur og underholdning

Mange har et særdeles aktivt fritidsliv, dels i naturen, dels i kraft af de tilbud, der gives. Således er bl. a. foreningslivet blomstrende med omkring 35 foreninger i selve Narsaq by. Bankospil er en udsøgt fornøjelse, og anvendes desuden meget af foreninger som en måde at rejse penge på.

Narsaq TV sender fast en halv time daglige meddelelser og nyheder fra byen, og herudover oftest egneproducerede længere udsendelser, bl. a. ved særlige begivenheder og arrangementer. Desuden spiller også TV banko.

Biblioteket har – trods hjemmevideos stadig større udbredelse – et stort og stadigt voksende udlån. Det betjener ligeledes byggerne.

Narsaq museum har åbent i sommermånederne. Desuden arrangeres særudstillinger hvorefter der vises ca. en pr. måned, oftest vandreudstillinger, men i forbindelse med højtiderne gerne egne mindre udstillinger.

Dette er Narsaq – og Grønland – i dag. Et veludbygget samfund med alle de servicefaciliteter, der findes i et vestligt industrisamfund. Sådan er det blevet i

løbet af kort tid. Byen voksede med rivende hast siden fabrikken blev bygget i 1952. Før den tid var den et mindre udsted under Qaqortoq/Julianehåb men med mange mennesker boende på mindre pladser i området. I 1953/54 blev den sidste boplads nedlagt og befolkningen flyttet.

Denne hastige forandring har krævet en mental stor omstilling, af de mennesker, der har gjort udviklingen med. Nogle af dem er tabt. Dem hører man ofte om. Andre er kommet stærkere og styrket ud af kampen. Dem ser man på fotografierne.